

До спеціалізованої вченої ради Д 64.051.28
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4

**В І Д Г У К
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА -**

**доктора юридичних наук, доцента Красицької Лариси
Василівни на дисертацію Труби Вячеслава Івановича на тему
«Поняття та загальна класифікація сімейних правовідносин»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук
за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес;
сімейне право; міжнародне приватне право**

Актуальність дисертаційного дослідження Труби Вячеслава Івановича на тему «Поняття та загальна класифікація сімейних правовідносин» не викликає сумніву в сучасних умовах проведення рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України, що тісно пов'язано з проблемними питаннями визначення місця сімейних правовідносин в системі приватного права України та необхідністю визначення напрямів удосконалення правового регулювання сімейних відносин або в процесі рекодифікації цивільного законодавства України чи удосконалення норм Сімейного кодексу України. Більш ніж сімнадцятирічний строк застосування Сімейного кодексу України засвідчив наявність прогалин у правовому регулюванні сімейних відносин і виокремив певні колізії в сімейному законодавстві України, які вимагають свого вирішення та подолання.

Євроінтеграційні процеси України, збільшення кількості змішаних шлюбів, розлучень, міждержавних усиновлень тощо також вимагають системного аналізу правового регулювання сімейних відносин з урахуванням уніфікованих норм в сфері шлюбу та сім'ї, інших міжнародно-правових норм, практики Європейського суду з прав людини щодо застосування ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.

У процесі правозастосовної діяльності виникає багато проблемних питань щодо застосування норм сімейного права при здійсненні та захисті

сімейних прав та інтересів учасників сімейних правовідносин, зокрема, щодо застосування заходів з примирення подружжя, режиму окремого проживання подружжя, визначення підстав позбавлення батьківських прав, стягнення аліментів на повнолітніх дітей, які продовжують навчання тощо.

У той же час у сучасній національній правовій доктрині відсутні ґрунтовні монографічні дослідження, які б містили концептуальні підходи до класифікації сімейних правовідносин, визначення їх сутності та правової природи. Необхідно зазначити, що ґрунтовне дослідження сімейних правовідносин було здійснено майже 50 років тому в докторській дисертації Є. М. Ворожейкіна «Актуальные проблемы теории семейных правовых отношений в СССР» (1973 р.), в якій автор відстоював позицію самостійності сімейного права як галузі права, проте дослідження проводилось в умовах певного ідеологічного підґрунтя, за яким призначення сімейних правовідносин бачилось в їх «служенню «воспроизводству личности человека». Тому доктринальне дослідження поняття, змісту сімейних правовідносин, їх класифікації в сучасних умовах розвитку державності, правової системи України та відходу від позитивістського типу праворозуміння є вельми актуальним. У цьому контексті дисертаційне дослідження Вячеслава Івановича Труби є своєчасним та необхідним.

Дисертаційне дослідження В. І. Труби виконано в межах планів науково-дослідних робіт Одеського національного університету імені І. І. Мечникова згідно з планами науково-дослідної роботи кафедри цивільно-правових дисциплін економіко-правового факультету за темами: «Майнові та немайнові права особи в умовах побудови правової держави в Україні: проблеми набуття, здійснення та захисту»; «Приватноправове регулювання суспільних відносин: традиції, сучасність, перспективи»; «Забезпечення прав і законних інтересів учасників правовідносин, що виникають у сфері приватного права: проблеми теорії та практики».

Тема дисертаційного дослідження В. І. Труби була затверджена Вченою радою Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

(протокол № 5 від 24 січня 2006 р.). Доцільно також зазначити, що стосовно цієї теми дисертаційного дослідження не було висловлено зауважень відділенням цивільно-правових наук Академії правових наук України.

Об'єкт та предмет дисертаційного дослідження визначено у відповідності до вимог, які ставляться МОН України до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук, та дозволяють досягти мети дослідження – здійснення теоретико-правового обґрунтування класифікації сімейних правовідносин на підставі дослідження поняття та змісту їх елементів. Поставлені дисертантом завдання надають можливість всебічно розкрити проблематику наукового дослідження.

Грунтовною є методологічна основа дослідження. Дисертант вміло використовує широкий спектр загальнонаукових та спеціально-наукових методів пізнання, зокрема, діалектичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, формально-логічний, формально-юридичний методи, методи системного аналізу, індукції та дедукції тощо, що дозволило дисертанту виважено підійти до розробки основних теоретичних понять та категорій в роботі, обґрунтувати й сформулювати висновки та положення, що виносяться на захист.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, рекомендацій не викликає сумнівів. Дисертаційне дослідження присвячене одній із ключових проблем у доктрині приватного права – розробці концептуальних положень класифікації сімейних правовідносин, визначенні їх змісту та системи. Наукові положення, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, мають достатній ступінь обґрунтованості, що засвідчує опрацювання дисертантом в повній мірі відповідного емпіричного матеріалу, статистичних даних, нормативно-правових актів України та зарубіжних країн, правової доктрини в сфері приватного права.

Дисертація В. І. Труби за своїм оформленням відповідає вимогам МОН України. Структура дисертації логічно витікає з поставлених завдань, об'єкту та предмету дослідження та складається з анотації, вступу, чотирьох розділів,

що включають тринадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Всі розділи та підрозділи за своїм змістом і висновками, перспективами подальшого дослідження і використання для розвитку доктрини сімейного права слід назвати вагомими і вдало викладеними, що дозволило простежити процес втілення ідей і думок автора в тексті наукової роботи, виділити найбільш обґрунтовані позиції, а також питання, які потребують подальшого доктринального дослідження.

Наукова новизна та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації. В дисертації на підставі проведеного дослідження висунуто і обґрунтовано низку наукових ідей та теоретично-практичних конструкцій, сукупність і високий рівень розробки яких дозволяють кваліфікувати цю наукову працю як завершене наукове самостійне дослідження. Положення, що виносяться на захист, є особистим здобутком дисертанта і характеризуються необхідним і достатньо високим рівнем наукової новизни для дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук.

Дисертаційне дослідження В. І. Труби «Поняття та загальна класифікація сімейних правовідносин» містить ґрунтовні теоретичні положення, які мають науково-теоретичне значення та практичну спрямованість. Так, у першому розділі дисертації «Методологічні та теоретичні засади вивчення сімейних правовідносин», автор, використовуючи філософські, загальнонаукові та спеціально-наукові (приватно-наукові) методи наукового пізнання, робить висновок, що засадничі положення сімейного права тісно пов'язані з фундаментальними поняттями та категоріями, розробленими передусім наукою цивільного права, теорією держави і права, конституційним правом (с. 49 дис.).

Вбачається правильним підхід В. І. Труби, який в історико-правовому аспекті досліджує шлюбні відносини, батьківські правовідносини, що існували на українських землях за часів Російської імперії, та їх регулювання звичаєвими нормами, правовими нормами через аналіз наукових праць

Д. І. Азаревича, К. К. Арсенєва, О. Л. Боровиковського, Є. В. Васьковського, М. Ф. Владимирського-Буданова, О. І. Загоровського, К. Д. Кавеліна, С. В. Пахмана, В. І. Синайського, К. А. Флейшиць, Г. Ф. Шершеневича та інших вчених. При цьому автор виокремлює погляди вчених щодо співвідношення цивільного та сімейного права, в подальшому присвятивши цьому підрозділ 1.3 дисертації, та робить висновок, що всі праці згаданих та інших авторів кінця XIX – початку XX ст. містять положення про необхідність повної реформи законодавства з питань особистих та майнових відносин членів сім'ї (с. 77 дис.).

Проаналізувавши стан наукової розробки сімейних відносин в наукових працях вчених повоєнного періоду, зокрема О. Г. Гойхбарга, дисертант робить правильний висновок, що загалом перші роки радянської влади не відзначились особливим сплеском кількості публікацій щодо проблем сімейного права (с. 78 дис.), лише починаючи з середини 50-х років минулого століття науковці вдавалися до здійснення порівняно незалежних від авторитарної правової політики досліджень у сфері сімейного права (с. 79 дис.). Дослідження наукових праць Ю. С. Червоного, В. І. Даніліна, О. Й. Пергамент, О. М. Нечаєвої та інших вчених радянського періоду щодо сімейних правовідносин свідчить про наступність правової думки в дисертаційному дослідженні В. І. Труби. Проведений автором науковий аналіз поглядів Г. К. Матвєєва, В. І. Кисіля, І. К. Городецької надає можливість виокремити тенденції прогресивного розвитку і кодифікації правових норм, що регулюють сімейні правовідносини з міжнародним елементом. Підґрунтям цього дисертаційного дослідження стали висновки та положення, зроблені дисертантом за результатом аналізу монографії Є. М. Ворожейкіна «Семейные правоотношения в СССР» (1972 р.) та інших наукових праць вчених-цивілістів радянського періоду. Досить ретельно проаналізовано й наукові праці дослідників проблемних питань формування та динаміки сімейних правовідносин за часів незалежної України та зроблено висновок про необхідність комплексного підходу до дослідження проблем

правового регулювання сімейних відносин, заснованого на органічній єдності історичного, теоретичного і практичного аспектів (с. 99-100 дис.).

Присвятивши підрозділ 1.3 дисертації обміркуванню питання про місце сімейного права в системі галузей приватного права, В. І. Труба аргументовано робить висновок про самостійність сімейного права як галузі права (с. 120 дис.), про пріоритет особистих відносин і про похідний від них характер майнових відносин (с. 126 дис.), про підтримку Сімейного кодексу України як окремого кодифікованого акта в процесі оновлення законодавства (с. 137 дис.). Автор відстоює виважений погляд, що враховуючи загальноєвропейські засади розвитку сімейного права, все ж слід зважати на традиції формування і розвитку основних засад сімейних правовідносин у нашій державі (с. 129 дис.). Обґрунтованим є висновок, що принципи сімейного права можна визначити як керівні положення, основні ідеї, провідні засади, що характеризують сутність, зміст і соціальне призначення сімейного права, що відображають закономірності і тенденції його розвитку, які безпосередньо чи опосередковано закріплені в нормах законодавства (с. 132 дис.).

Грунтовним є проведений в підрозділі 1.4 дисертації аналіз норм сімейного права в системі соціальних норм, виокремлення їх основних рис та особливостей. Становить науковий інтерес аналіз норм моралі, традицій, звичаїв, релігійних норм через визначення їх впливу на становлення та розвиток сімейних відносин.

У другому розділі дисертації «Поняття та класифікація сімейних правовідносин» дисертант виявляє проблеми сімейних правовідносин, слушно проаналізувавши, перш за все, поняття «сім'я» як базову категорію в сімейному праві (с. 182-190 дис.), форми організації сімейного життя в тлумаченні Європейського суду з прав людини (с. 190-192 дис.) і робить висновок, який заслуговує на увагу, що ознаками сімейних правовідносин є:

- 1) зв'язок між суб'єктами, що виникає на підставі норм сімейного права;
- 2) зв'язок між фізичними, індивідуально визначеними особами;

3) пов'язаність осіб через їх суб'єктивні права та обов'язки, що ґрунтуються на нормах сімейного права; 4) підтримання таких зв'язків примусовою силою держави (с. 204 дис.).

Слушним і таким, що заслуговує підтримки, є погляд автора, що норми сімейного права є найважливішими передумовами виникнення сімейних правовідносин (с. 209 дис.). При цьому, на думку дисертанта, норми права, юридичні факти і правосуб'єктність є юридичним складом правовідносин.

У підрозділі 2.3 «Структура сімейних правовідносин» дисертантом обґрунтовано триланкову структуру сімейних правовідносин, яка складається з таких елементів: суб'єкт; об'єкт; юридичний зміст (суб'єктивне право і юридичний обов'язок). При цьому становить науковий інтерес погляд дисертанта, що доцільним є застосування поняття «кровна спорідненість» щодо родичів за походженням і «соціальна спорідненість» – щодо усиновлених і усиновлювачів, а також, в окремих випадках, щодо підопічних дітей та батьків-вихователів або прийомних батьків тощо (с. 229 дис.).

У розділі 3 дисертації «Особливості окремих видів сімейних правовідносин» розкрито поняття шлюбу та зроблено висновок, що об'єктом шлюбних правовідносин є дії як результат свідомої (вольової) діяльності людей, а саме дії зі створення та набуття прав та обов'язків подружжя (с. 250 дис.); об'єктом правовідносин немайнового змісту між батьками і дітьми є нематеріальні блага (ім'я особи), а також дії (поведінка) як результат свідомої (вольової) діяльності людей (спілкування батьків і дітей, виховання дітей, вжиття заходів щодо захисту прав та інтересів) (с. 303 дис.); об'єктом правовідносин між дитиною і бабою та дідом є права та обов'язки з виховання внуків, правнуків, об'єктом правовідносин між братами та сестрами – право на спілкування, утримання один одного, об'єктом правовідносин між мачухою, вітчимом є право на участь у вихованні пасинка, падчерки тощо (с. 331 дис.).

Науковий інтерес становлять висновки, зроблені дисертантом під час дослідження змісту шлюбного договору, що юридична конструкція

«надзвичайно не вигідне матеріальне становище» здатна реально захистити права та інтереси сторін шлюбного правочину лише у разі добросовісної поведінки учасників сімейних правовідносин та неупередженості суду (с. 280 дис.).

Практичне значення мають висновки дисертанта, що режим окремого проживання подружжя має встановлюватися судом в рамках застосування норми ст. 111 СК України як захід щодо примирення подружжя (с. 285 дис.), про неможливість «автоматичного» (без рішення суду) визнання недійсності шлюбу (с. 295 дис.), що договір про сплату аліментів може бути визнаний повністю, частково недійсним на підставі норм цивільного законодавства (с. 311 дис.).

Дисертант відстоює позицію, з якою слід погодитись, що особисте подання заяви про реєстрацію шлюбу або подання нотаріально завіреної заяви через представника, а тим більше обов'язкова присутність нареченої та нареченого в момент реєстрації їхнього шлюбу і заборона реєстрації шлюбу через представника, є гарантіями дотримання принципу добровільності укладення шлюбу (с. 295 дис.), що квазі-сімейними формами влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, можна вважати опіку та піклування, прийомну сім'ю та дитячий будинок сімейного типу (с. 345 дис.).

Представляють інтерес пропозиції щодо удосконалення правового регулювання сімейних відносин, зокрема, на думку автора ст. 31 СК України має бути суттєво доопрацьована в результаті рекодифікації із врахуванням законодавчого досвіду України, зарубіжних країн та судової практики (с. 241 дис.); ст. 111 СК України доцільно доповнити положенням про необхідність обов'язкового застосування заходів щодо примирення подружжя, зокрема встановлення режиму окремого проживання подружжя, і пропонується внести зміни до ч. 2 ст. 120 СК України в частині визначення майнових відносин подружжя при встановленні режиму окремого проживання подружжя, передбачивши, що правовий режим майна подружжя має

визначатися за їх добровільною згодою або шлюбним договором (с. 288 дис.); пропонується сімейно-правову відповідальність батьків за невиконання обов'язку з утримання своїх дітей закріпити на законодавчому рівні шляхом внесення змін до ч. 1 ст. 164 СК України, доповнивши її п. 2-1 такого змісту: «2-1) ухиляються від виконання своїх обов'язків з утримання дитини в частині надання матеріального забезпечення дитині в обсязі, не меншому ніж визначено законом» (с. 327 дис.).

Проведено аналіз законодавства іноземних держав, зокрема, ЦК Франції щодо встановлення режиму окремого проживання подружжя (с. 286 дис.), ЦК Квебека щодо визнання шлюбу недійсним (с. 293 дис.), НЦУ щодо зобов'язання з утримання іншими родичами один одного (с. 334 дис.).

У Розділі 4 «Межі здійснення та захисту сімейних прав» дисертант під здійсненням права розуміє вчинення особою певних дій або утримання від них. Зловживання сімейним правом розглядає як правопорушення, яке полягає у тому, що суб'єкти сімейних правовідносин вживають заходи дозволеної поведінки з наміром заподіяти шкоду іншим суб'єктам (с. 364 дис.).

Заслуговують на увагу сформульовані дисертантом висновки, що попередній захист сімейних прав та інтересів в органах опіки та піклування є складовою поняття «надання допомоги органом опіки та піклування» (с. 374-375 дис.), та виокремлені істотні ознаки, які характеризують поняття надання допомоги органами опіки та піклування особам у здійсненні ними своїх сімейних прав та виконанні сімейних обов'язків (с. 377-378 дис.).

Мають теоретичне і практичне значення пропозиції дисертанта, що розширення можливостей застосування примирних процедур, які мають передувати розлученню, можливе шляхом внесення змін до законодавства, якими слід надати повноваження з примирення подружжя органам опіки та піклування, на кшталт сімейних судів (с. 384); пропозиції щодо надання права суду застосовувати такі примирні процедури у справах про розірвання шлюбу, як: 1) рекомендувати подружжю звернутися за консультацією до

сімейного психолога; 2) встановити режим окремого проживання подружжя; 3) відкласти розгляд справи про розірвання шлюбу і призначити подружжю строк для примирення; 4) звернутися до медіатора (с. 386-387 дис.).

Достовірність зроблених в дисертаційному дослідженні висновків підтверджується значною джерельною базою дослідження (627 найменувань), аналізом судової практики розгляду конкретних справ судами України, Європейським судом з прав людини, що свідчить як про високий теоретичний рівень знань дисертанта, так і про його розуміння конкретних проблем правозастосування та спроможність сформулювати пропозиції на рівні правової доктрини.

Аналіз тексту дисертації свідчить про **відсутність порушення автором академічної доброчесності**. У дисертаційній роботі наявні посилання на відповідні джерела інформації в разі творчого використання ідей, розробок, тверджень інших авторів, дотримано вимоги законодавства про захист авторських прав, надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності. В роботі не виявлено ознак академічного плагіату.

Отже, висновки й положення, винесені дисертантом на захист, мають необхідний рівень наукової новизни для дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук і свідчать про розробку системної концепції загальної класифікації сімейних правовідносин, що містить потенціал для ефективної розбудови останніх у процесі сучасної рекодифікації цивільного законодавства.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження В. І. Труби полягає у тому, що висновки і пропозиції, зроблені у дисертаційному дослідженні, можуть бути використані у науково-дослідній роботі – при проведенні подальших наукових досліджень проблемних питань правового регулювання сімейних відносин, при підготовці науково-практичних коментарів до Сімейного кодексу України; у правотворчості – у процесі удосконалення сімейного та цивільного процесуального законодавства України; у правозастосовній діяльності – під час розгляду і

вирішенні цивільних справ, що виникають із сімейних правовідносин; у навчальному процесі – під час підготовки відповідних розділів підручників, навчальних посібників, у ході викладання навчальних дисциплін «Сімейне право України», «Проблеми сімейного права» тощо.

Практичне значення одержаних В. І. Трубою наукових висновків та положень підкреслюють й відповідні акти впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність громадської організації «Українське юридичне товариство», адвокатського об'єднання «ЕКВІТІ», громадської організації «Спілка юристів Одеської області», Одеського апеляційного суду.

Позитивно оцінюючи в цілому дисертаційне дослідження Труби Вячеслава Івановича на тему «*«Поняття та загальна класифікація сімейних правовідносин»*», слід зазначити, що **деякі його положення, як і будь-якої іншої творчої роботи, є спірними і надають підґрунтя для подальшої наукової дискусії або потребують додаткової аргументації під час публічного захисту дисертації.**

По-перше, потребує додаткової аргументації висновок автора про доцільність виокремлення так званих «сімейно-адміністративних правовідносин», зважаючи на те, що на с. 15 автореферату дисертації зроблено висновок, що «юридичні особи, такі як держава, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадські організації тощо можуть бути учасниками *сімейно-адміністративних правовідносин* і аж ніяк *суто сімейних правовідносин*». Вбачається, що одночасне поєднання сімейних та адміністративних відносин в один вид правовідносин суперечить правовій природі сімейних правовідносин як приватноправових відносин і не відображує сутності адміністративних правовідносин як публічно-правових відносин.

По-друге, деякі висновки дисертанта є суперечливими. Зокрема на с. 253 дисертації автор робить висновок, що *правове регулювання особистих, майнових і житлових прав осіб, які проживають без реєстрації шлюбу, має відбуватися на підставах загального цивільного регулювання. У той же час на*

с. 258 дисертації зазначається, що жінка та чоловік, які проживають спільно без реєстрації шлюбу, можуть вважатися «фактичним подружжям» у разі визнання їх такими судом, однак вони не є суб'єктами шлюбних правовідносин. На їх відносини поширюється режим приватного та сімейного життя. Потребує додаткового пояснення положення про поширення режиму сімейного життя на осіб, які проживають без реєстрації шлюбу, оскільки автор не вважає такі відносини сімейними.

По-третє, потребує уточнення позиція дисертанта щодо правової природи шлюбного договору, зважаючи на те, що на с. 261 дисертації автор відстоює погляд, що шлюбний договір (контракт), будучи цивільно-правовим договором, має свої істотні особливості, а на с. 267 дисертації зазначає, що окремим видом договірною регулювання сімейних відносин подружжя є шлюбний договір.

По-четверте, на с. 350-351 дисертації автор зазначає, що патронат за своєю правовою природою, закладеною в нормах законодавства, можна віднести до заходів соціальної підтримки дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків, і спрямовані на попередження соціального сирітства. Крім того, на с. 393 дисертації також зроблено висновок, що правовідносини між патронатними вихователями і дітьми до системи сімейних правовідносин не включаються, а належать до цивільно-правових з надання соціальних послуг. Вбачається, що такий підхід дисертанта потребує додаткового обґрунтування щодо правової природи відносин, що виникають при патронаті над дітьми, зважаючи на те, що соціальні послуги не є предметом цивільно-правових договірних відносин.

По-п'яте, додаткової аргументації потребує й висновок, зроблений на с. 369 дисертації, що зловживання правом на захист, процесуальними правами в окремих випадках може бути елементом зловживання батьківськими правами. Вбачається, що дисертанту доцільно було б навести конкретні випадки зловживання процесуальними правами, які він вважає елементом зловживання батьківськими правами.

Викладені вище міркування викликані науковим інтересом до дисертаційного дослідження, новизною та актуальністю питань, що підняті автором, а зазначені зауваження у своїй більшості мають дискусійний характер і тому суттєво не можуть вплинути на позитивну оцінку дисертації в цілому.

Ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження В. І. Труби, текстом автореферату, опублікованими працями за темою дисертації надає можливість зробити висновок, що основні результати дисертаційного дослідження повністю викладено в одній одноосібній монографії, двадцяти двох наукових статтях у фахових виданнях України (шість з яких включено до міжнародних наукометричних баз), а також у матеріалах доповідей на двадцяти трьох міжнародних та вітчизняних конференціях. Крім того, було опубліковано й інші праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Зміст автореферату, основних положень, викладених в ньому, ідентичний змісту дисертації; положення та результати дисертаційного дослідження пройшли свою апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, починаючи з 2008 року. Все це свідчить, що з висновками та положеннями цього дисертаційного дослідження мала можливість ознайомитись значна частка наукової спільноти України і висловитись із дискусійних питань.

Зазначене підкреслює, що висновки дисертаційного дослідження не є випадковими, є виваженими, достовірними й сформульованими протягом тривалого періоду наукового дослідження й відображують усталену позицію автора, наукову зрілість дисертанта.

Дисертаційне дослідження Труби Вячеслава Івановича на тему «Поняття та загальна класифікація сімейних правовідносин» відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, що містить наукові

положення та науково обґрунтовані результати у сфері приватного права, що розв'язують важливу наукову проблему теоретико-правового обґрунтування класифікації сімейних правовідносин, а автор дисертаційного дослідження – Труба Вячеслав Іванович – заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Офіційний опонент:

професор кафедри цивільного права та процесу

Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, доцент

« 9 » квітня 2021 р.

Л. В. Красицька

